

opgelegd (in '42 op Sumatra f 50 mln), kan men, mèt de overige bedragen die zij onder stille dwang aan de Japanse militaire besturen afstonden (hun hoogte is niet bekend), als een van de vormen zien waarin 'zwevende koopkracht' werd 'neergeslagen', zoals dat heette¹ — heel wat meer koopkracht blééf evenwel aanwezig in de vorm van metaalgeld, van muntbiljetten, van bankbiljetten en van tegoeden bij de banken, de kredietbanken en de postspaardienst. Inzake de ontwikkeling van die tegoeden (ze zijn niet hoog geweest) ontbreken de nadere gegevens en van het metaalgeld (Nederlands-Indische halve centen, centen, stuivers, dubbeltjes, kwartjes, halve guldens, guldens en rijksdaalders) weten wij slechts dat het door velen spoedig werd opgepot en dat de Japanners zich moeite gaven om het in te zamelen met de bedoeling, de munten naar Japan te verschepen met het oog op hun gehalte aan koper, nikkel en zilver — dat lukte hun met zilveren munten tot een waarde van f 20 à f 25 mln en met bronzen tot een onbekend bedrag.²

Ten tijde van de capitulatie van Nederlands-Indië beliep de geldcirculatie er f 610 mln³, die o.m. voor ca. f 100 mln uit muntbiljetten en voor ca. f 400 mln uit door de Javase Bank uitgegeven bankbiljetten bestond. Die bank had evenwel ten tijde van die capitulatie een reservevoorraad van ca f 3 mln aan muntbiljetten en ca. f 83,5 mln aan bankbiljetten; beide voorraden die, in tegenstelling tot de goudvoorraad van de bank, niet naar het buitenland waren overgebracht (er was niet voorzien dat de strijd op Java slechts kort zou duren), werden door de Japanners in circulatie gebracht. Daarnaast brachten de Japanse besturen eigen munt- en bankbiljetten⁴ in omloop. Het was hun mogelijk geweest, de inwisseling van de biljetten van de Javase Bank tegen Japanse biljetten voor te schrijven, maar dat lieten zij na. Ook die biljetten van de Javase Bank begonnen evenwel vrij spoedig uit de circulatie te verdwijnen, hetgeen betekende dat diegenen in de samenleving die niet al hun geld voor hun levensonderhoud moesten uitgeven (naar verhouding gold dat

¹ Wij vermelden in dit verband dat eind '42 aan de Brits-Indische handelaren op Java een schatting van f 200 000 werd opgelegd — zij droegen toen f 100 000 af. Gegevens over schattingen, opgelegd aan de Arabieren en aan de Brits-Indische handelaren in de Buitengewesten, ontbreken. ² Wij ontlene deze en de volgende gegevens aan het artikel over het geldwezen tijdens de Japanse bezetting dat drs. H. J. Manschot op 2 maart '46 publiceerde in het *Economisch Weekblad voor Nederlands-Indië*. ³ Niet aan Nederlandse maar aan Nederlands-Indische guldens, aangezien het gouvernement kort na de bezetting van het moederland de Indische gulden had losgekoppeld van de Nederlandse. ⁴ Wij schrijven over 'bankbiljetten' maar het waren biljetten die niet door een bank maar door de Japanse regering waren uitgegeven.